

муд II (1808 — 1839) в нея още липсвал нов ред. Наистина, той създавал редовна войска по образец на западно европейската, обаче в държавата му господствували средновековните наредби и разбирания. Гюлханския хати-шериф именно за това не променил вътрешното положение на Турция. Нито културата, нито религията на турците допусщали прогласеното с тоя документ равенство между мюсюлмани и християни. Агите, бейовете и пашите, материалното положение на които било неразделно свързано с средновековна Турция, могли само консервативно да се отнасят към тая първа социална и политическа реформена стъпка на султана Абдул Меджид (1839 — 1861). Администрацията, свикнала да оскубва раята без тя да роптае, немала интерес да прилага хати-шерифта. Турското духовенство и масата пак не могли да си представят как може султана да отива против корана, фанатизма, кристализиран в природата на масата чрез вярата, всякога е бил пречка на действителния прогрес и на разума.

И наистина, почувствувала ли се е някаква промяна във вътрешното положение на Турция след издаването на хати-шерифа?

В мемоарите си Чайковски пише, че липсва еднообразие в турското провинциално управление. Обноските на властта към раята, главно българите, зависели от волята на администрацията на чело на валията. Той подкрепя това свое мнение с два факта, констатирани през пътуването му из Турция.

Саид Мирза паша бил управител на Русенския вилает. Той започнал от конекрадство и убийство и достигнал високо обществено положение. За него не бил ценен живота на българите. Лишени от защитата, те страдали от произволите на спахиите и татарите в Дели Ормана. В град Силистра живял Ибрахим паша, притежател на с. Рахман-Ашиклар и „наследствен владетел на целия от българи населен санджак.“ В ограбването на последните, спахигите били негови помощници. Най-големо удоволствие той изпитвал да яха българи из улиците на Силистра, които карал с камшик и бодел с махмузите си. Чайковски много допринесъл за премахването на тоя зверски обичай, който съществувал в Турция в 1854 г.

Но Ибрахим паша бил вещ и в едно друго изкуство — да позори българките: събрал по няколко от тях, събличал ги голи, за да види дали съж чистоплътни, а сам ги биел с един джлжг пжрт и ги цапал с кал. Това е един от най-чудовищните произволи на миналото, надминат само от *ius prius* на западноевропейските феодали.